

KONVENCIJAS PAR UZŅĒMĒJDARBĪBU UN CILVĒKTIESĪBĀM NEPIECIEŠAMĪBA

NECESSITY FOR A TREATY ON BUSINESS AND HUMAN RIGHTS

Mārtiņš Birģelis, Mg. iur.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorants

Summary

The current legal framework does not properly address the impact that transnational corporations have on human rights. In 2014, the UN Human Rights Council established an open-ended intergovernmental working group with a mandate to elaborate an international legally binding instrument to regulate the activities of transnational corporations and other business enterprises. Yet this decision was strongly contested. This article outlines the main arguments for desirability of an international treaty on business and human rights and provides a response to some of the most common objections raised against the development of such legally binding instrument.

Atslēgvārdi: cilvēktiesības, transnacionālie uzņēmumi, starptautisks līgums par uzņēmējdarbību un cilvēktiesībām.

Keywords: human rights, transnational corporations, treaty on business and human rights.

Ievads

Transnacionālajiem uzņēmumiem piešķirtās privilēģijas ir ļāvušas tiem iemantot ievērojamu ekonomisku un politisku ietekmi.¹ Vienlaikus ir augusi arī to ietekme uz cilvēktiesībām.² Uzņēmumi ir gan spējīgi veicināt cilvēktiesību ievērošanu un iedzīvotāju labklājības līmeņa celšanu, gan nereti pārkāpj cilvēku tiesības, tiecoties sasniegt savus ekonomiskos mērķus. Bupalas gāzes traģēdija Indijā ir uzskatāms piemērs tam, ka transnacionālie uzņēmumi vispārīgi cenšas izvairīties no jebkādas atbildības par cilvēktiesību pārkāpumiem, kas ir saistīta ar to rīcību.³ Savukārt personas, kuras cietušas transnacionālo uzņēmumu darbību

¹ Gill S., Cutler A. C. (eds.). *New Constitutionalism and World Order*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014; Muchlinski P. *Multinational Enterprises and the Law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2007.

² Baumann-Pauly D., Nolan J. *Business and Human Rights: From Principles to Practice*. New York: Routledge, 2016, p. 1.

³ Amnesty International. *Clouds of Injustice: Bhopal Disaster 20 Years On*. London: Amnesty International Publications, 2004.

rezultātā, saskaras ar ievērojamiem šķēršļiem savu tiesību aizsardzībai.⁴ Tādēļ tiek meklēti veidi, kā nodrošināt transnacionālo uzņēmumu darbības atbilstību cilvēktiesību standartiem un padarīt cietušo iespējas aizstāvēt savas tiesības par praktiski īstenojamām.⁵ Juridisks veids, kā to risināt, ir veikt izmaiņas tiesiskajā regulējumā, kas šobrīd regulē uzņēmējdarbību, kā arī uzņēmumu pienākumus un atbildību. Šādi grozījumi var tikt veikti nacionālā, reģionālā un starptautiskā līmenī, kur, visticamāk, efektīvākais risinājums ietvertu izmaiņas visos līmeņos. Viens no šādiem risinājumiem ir starptautiska līguma (konvencijas) izstrāde uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomā.

2006. gadā profesors Endrū Klepems (*Andrew Clapham*) skaidroja, ka šobrīd valstīm ir maza interese izstrādāt jaunus starptautiskos līgumus, kas attiektos uz cilvēktiesību pārkāpumiem, ko veikuši vai atbalstījuši transnacionālie uzņēmumi, kā arī nešķiet, ka ANO cilvēktiesību uzraugošās institūcijas ir gatavas interpretēt esošos ANO cilvēktiesību līgumus veidā, kas uzliek tiešus pienākumus nevalstiskiem veidojumiem (*non-state actors*) un indivīdiem.⁶

2014. gadā jeb trīs gadus pēc tam, kad ANO Cilvēktiesību padome vienbalsīgi pieņēma ANO uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipus (UNGP)⁷, tika izveidota starpvaldību darba grupa (*the open-ended intergovernmental working group on transnational corporations and other business enterprises*) [OEIGWG], kurai tika uzticēta starptautiski saistoša instrumenta izstrāde, lai regulētu starptautiskajās cilvēktiesībās transnacionālo uzņēmumu darbības.⁸ Tomēr atbalsts šādas darba grupas izveidei visnotaļ nebija vienbalsīgs, 20 valstīm atbalstot, 14 valstīm neatbalstot un 13 valstīm balsojumā atturoties.⁹

Lai gan profesors O. de Šuters (*O. De Shutter*) uzskata, ka politiskā šķelšanās attiecībā uz OEIGWG izveidi patiesībā ir mazāk krasa, nekā to atspoguļo valstu balsojuma rezultāts un tas primāri radies no kļūdaina priekšstata par šīs darba grupas mērķiem,¹⁰ jānorāda, ka tas nav būtiski mazinājis diskusijas par to, vai darba grupas izstrādātais instruments¹¹ ir nepieciešams un vai tas gūs pietiekamu valstu atbalstu. Šī raksta mērķis ir norādīt uz iemesliem, kādēļ šāds starptautisks instruments uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomā ir nepieciešams, un atspēkot dažus no izplatītākajiem iebildumiem pret šāda instrumenta izstrādi.

⁴ Birģelis M. Šķēršļi piekļuvei tiesai Eiropas Savienībā lietās par transnacionālo uzņēmumu pieļautajiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Latvijas Universitātes 77. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 343.–349. lpp.

⁵ Birģelis M. Transnacionālo uzņēmumu ietekme uz cilvēktiesībām un centieni to regulēt. Jurista Vārds, 31.03.2020., Nr. 13 (1123), 28.–31. lpp.

⁶ Clapham A. *Human Rights Obligations of Non-State Actors*. Oxford: Oxford University Press, 2006, p. 240.

⁷ Human Rights Council. *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework*. UN Doc A/HRC/17/31, 21 March 2011.

⁸ Human Rights Council. *Elaboration of an International Legally Binding Instrument on Transnational Corporations and other Business Enterprises with respect to Human Rights*. UN Doc A/HRC/ 26/9, 14 July 2014.

⁹ Ibid.

¹⁰ De Schutter O. *Towards a New Treaty on Business and Human Rights*. *Business and Human Rights Journal*, 2015, Vol. 1 (1), p. 43.

¹¹ Tiesību zinātnieki profesors Duglas Kasels (*Douglas Cassel*) un profesore Anita Ramasastry (*Anita Ramasastry*) ir izstrādājuši detalizētu materiālu par to, kādi ir iespējamie scenāriji šāda līguma izstrādē, sk.: Cassel D., Ramasastry A. *White Paper: Options For a Treaty on Business and Human Rights*. *Notre Dame Journal of International & Comparative Law*, 2016, Vol. 6 (1).

1. Potenciālie ieguvumi no starptautiska līguma uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomā

Vēsturiski pienākumi cilvēktiesību jomā gulstas ekskluzīvi uz valstu pleciem.¹² Taču šobrīd jau tiek vispārīgi atzīts, ka uzņēmumu rīcība var izraisīt cilvēktiesību pārkāpumus un tie var būt arī līdzatbildīgi nodarījumos, ko veikuši valsts varas institūcijas vai citas privātpersonas.¹³ Ņemot vērā, ka cilvēktiesības ir vērstas uz cilvēka cieņas aizsardzību¹⁴ un to īstenošanu var ietekmēt arī citas privātpersonas, ir nepieciešams regulēt arī tādus pārkāpumus, kas nav tieši saistīti ar valsts rīcību.¹⁵ Konkrēts pienākumu veids un apjoms var atšķirties, taču cilvēktiesību pilnvērtīga īstenošana prasa šādu tiesību ievērošanu arī no citiem subjektiem, tostarp uzņēmumiem. Tiesiskais ietvars, kas skar attiecības starp indivīdiem un transnacionāliem uzņēmumiem, šobrīd efektīvi neregulē uzņēmumu atbildību par to veiktajiem cilvēktiesību pārkāpumiem.¹⁶ Attiecīgi starptautisks līgums primāri ir nepieciešams, lai nodrošinātu personu cilvēktiesību ievērošanu atbilstoši cilvēka cieņas principam.

Otrkārt, līdzšinējie juridiski nesaistošie dokumenti, kā UNGP, nav snieguši nepieciešamo aizsardzību cilvēktiesību upuriem. Savukārt starptautiski saistošs līgums vispārīgi norāda uz spēcīgāku apņemšanos un ir piemērotāks instruments jaunu cilvēktiesību normu attīstībai, nekā tas ir nesaistošu instrumentu pieņemšanas gadījumā.¹⁷ Turklāt šādu līgumu ratifikācija vispārīgi atstāj pozitīvu ietekmi uz nacionālo tiesību sistēmu un vietējo politiku, veidojot cilvēktiesībām draudzīgāku vidi.¹⁸ Tādējādi starptautisks līgums varētu novērst tos trūkumus, ko šobrīd nespēj novērst juridiski nesaistoši instrumenti.

Treškārt, neatkarīgi no tā, vai starptautiskās tiesības tieši atzīst, ka uzņēmumiem ir pienākumi cilvēktiesību jomā, vai izvirza valstij prasību šādus pienākumus uzņēmumiem noteikt nacionālajos tiesību aktos, ir būtiski radīt skaidrību par šādu pienākumu veidu un apjomu. To var veicināt ne tikai šāda līguma izstrādes process kā tāds, bet arī, ņemot piemēru no citiem starptautiskajiem cilvēktiesību līgumiem, izveidojot īpašu institūciju, kas uzrauga šā starptautiskā līguma izpildi un sniedz izvērstus skaidrojumus par līgumā ietvertajiem pienākumiem skaidrojošo ziņojumu veidā. Lai gan šādi skaidrojošie ziņojumi paši par sevi valstīm nav saistoši, tie iegūst autoritatīvu raksturu, jo kompetence līguma uzraugošajai institūcijai šādus skaidrojumus sniegt tieši vai netieši izriet no paša starptautiskā

¹² Cassel D. Corporate Initiatives: A Second Human Rights Revolution? Fordham Int'l L. J., 1995, 19.

¹³ Ruggie J. Just Business: Multinational Corporations and Human Rights. USA: W. W. Norton & Company, 2013, chapter 1.

¹⁴ Gilibert P. Human Dignity and Human Rights. Oxford: Oxford University Press, 2018.

¹⁵ Ratner S. R. Corporations and Human Rights: A Theory of Legal Responsibility. Yale Law Journal, 2001, 111, p. 472.

¹⁶ Kamminga M. T. Holding Multinational Corporations Accountable for human Rights Abuses: A Challenge for the EC. In: The EU and Human Rights. Oxford & New York: Oxford University Press, 1999.

¹⁷ Boyle A. Some Reflections on the Relationship of Treaties and Soft Law. International and Comparative Law Quarterly, 1999, 48 (4), pp. 903–904.

¹⁸ Simmons B. A. Mobilizing for Human Rights: International Law in Domestic Politics. Cambridge: Cambridge University Press, 2009, p. 154.

līguma.¹⁹ Tādējādi saistoša cilvēktiesību līguma izveide varētu sekmēt cilvēktiesību standartu, kā arī uzņēmumu un valstu pienākumu konkretizāciju.

Visbeidzot, starptautisks līgums, paredzot pienākumu valstīm izstrādāt tiesisko regulējumu, kas īstenotu efektīvu kontroli pār uzņēmumu ietekmi uz cilvēktiesībām, būtu skaidrs vēstījums valstīm, ka katra no tām paredzēs konkrētus minimālos standartus cilvēktiesību aizsardzībai no uzņēmumu radītiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Tādējādi valsts nebūtu pakļauta riskam zaudēt ārvalstu investīcijas tikai tā iemesla dēļ, ka tās nacionālais regulējums paredz stingrākus nosacījumus uzņēmējdarbības regulācijā nekā tās kaimiņvalstis. Starptautiski saistošam līgumam ir potenciāls vismaz daļēji šādu risku mazināt.

2. Potenciālie iebildumi pret starptautiska līguma izstrādi uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomā

Iebildumi pret šāda starptautiska līguma izstrādi ir ne tik daudz juridiski, cik drīzāk saistīti ar politiskiem un lietderības apsvērumiem. Viens no ievērojamākajiem šāda starptautiska instrumenta kritiķiem ir profesors Džons Ragijs (*John Ruggie*)²⁰, kas vienlaikus ir UNGP izstrādātājs un publiski zināmākais to aizstāvis. Profesora Dž. Ragijs ieskatā, UNGP ir panākuši ievērojamu progresu cilvēktiesību nodrošināšanā, savukārt cilvēktiesību aktivistu un akademiķu aicinājumi pēc saistoša starptautiska dokumenta šobrīd ir solis atpakaļ stagnācijā, kurā transnacionālo uzņēmumu regulējums atradās līdz UNGP pieņemšanai.²¹ Tālāk tiks īsumā apskatīti trīs izplatītākie publiski izskanējušie iebildumi pret starptautiska līguma izstrādi.

2.1. Pārāk plašs regulējamo jautājumu loks

Profesors Ragijs norāda, ka ir pārāk plašs jautājumu loks, kas ir jāneregulē, lai šāds līgums būtu lietderīgs.²² Turklāt jebkurš mēģinājums to darīt pats par sevi prasītu tik augstu abstrakcijas līmeni, ka tādām līgumam būtu maza praktiska

¹⁹ Sk., piemēram, Keller H., Grover L. General Comments of the Human Rights Committee and their legitimacy. In: Keller H., Ulfstein G. (eds.). *UN Human Rights Treaty Bodies: Law and Legitimacy* (Studies on Human Rights Conventions). Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

²⁰ Ruggie J. Hierarchy or Ecosystem? Regulating Human Rights Risks of Multinational Enterprises. In: Rodriguez-Garavito C. (eds.). *Business and Human Rights: Beyond the End of the Beginning. Globalization and Human Rights*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017, pp. 11–45; Ruggie J. A UN Business and Human Rights Treaty? 2014. Pieejams: <https://media.business-humanrights.org/media/documents/files/media/documents/ruggie-on-un-business-human-rights-treaty-jan-2014.pdf> [aplūkots 15.03.2021.]; Ruggie J. A UN Business and Human Rights Treaty Update. 2014. Pieejams: <https://media.business-humanrights.org/media/documents/files/media/documents/ruggie-un-business-human-rights-treaty-update-1-may-2014.pdf> [aplūkots 15.03.2021.]; Ruggie J. Treaty Road Not Travelled. 2008. Pieejams: <https://archive.globalpolicy.org/social-and-economic-policy/social-and-economic-policy-at-the-un/un-and-business/32270-business-and-human-rights-treaty-road-not-travelled.html> [aplūkots 15.03.2021.].

²¹ Ruggie J. 2017, pp. 11–45.

²² Ruggie J. Quo Vadis? Unsolicited Advice to Business and Human Rights Treaty Sponsors. 2014. Pieejams: https://www.ihrb.org/other/treaty-on-business-human-rights/quo-vadis-unsolicited-advice-to-business-and-human-rights-treaty-sponsors#_edn15 [aplūkots 15.03.2021.].

vērtība reāliem cilvēkiem, turklāt tam būtu liels potenciāls radīt negatīvu ietekmi uz jebkādu turpmāku starptautisku regulējumu šajā jomā.²³

Var piekrist, ka uzņēmējdarbības un cilvēktiesību mijiedarbība aptver plašu jautājumu loku. Taču tas pats par sevi nevarētu būt šķērslis starptautiska instrumenta izveidei. Turklāt līdzīgu argumentu varētu attiecināt arī uz paša Dž. Ragija izstrādātajiem UNGP, kuri piedāvā aptvert visu uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomu. Ir skaidrs, ka viens instruments pats par sevi tiešā veidā nespēs noregulēt visus nepieciešamos problēmjautājumus, taču tas var piedāvāt tiesiskā regulējuma ietvaru un kopīgus standartus, uz kuru pamata turpmākos jautājumus risināt. Tas pēc būtības ir veids, kā starptautiskie līgumi cilvēktiesību jomā ir veidoti, – tie iezīmē vispārīgus principus, tiesības un pienākumus un tad vēlāk tiek plašāk skaidroti un attīstīti paskaidrojošajos ziņojumos un uzraugot līgumu izpildi.²⁴ Turklāt konkrētajā saistošā starptautiska līguma izstādes procesā nav nepieciešams radīt tiesisko ietvaru pilnībā no jauna, jo jau šobrīd pastāv virkne nesaisītoša rakstura standartu un principu attiecībā uz uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomu, kā arī vairākas starptautiskās cilvēktiesību institūcijas ir attīstījušas virkni cilvēktiesību standartu, ko būtu iespējams pārņemt arī starptautiskajā līgumā, kas regulētu uzņēmējdarbību un cilvēktiesības.

2.2. Cilvēktiesību aizsardzība līdz saistošā līguma pieņemšanai

Ņemot vērā, ka saistošā līguma izstrāde varētu aizņemt ilgu laiku, ir paustas bažas, ka cilvēki, kuru cilvēktiesības ir pārkāptas, nevar gaidīt, kamēr šāds līgums tiks izstrādāts un pieņemts, bet tiem ir nepieciešama vismaz zināma aizsardzība jau šobrīd. Profesora Ragija ieskatā, šāds starptautiska līguma izstrādes process varētu novērst uzmanību no pienākumu ieviest UNGP, kas jau šobrīd bauda vienbalsīgu atbalstu ANO Cilvēktiesību padomē.²⁵

Nevar noliegt, ka saistošā līguma izstrāde uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomā aizņems laiku, ko citstarp apstiprina fakts, ka darba grupa šāda līguma izstrādei tika izveidota 2014. gadā, taču arvien norit debates par šāda līguma saturu un nepieciešamību. Tomēr arī šis apsvērums pats par sevi nevar kalpot par iemeslu tam, lai šādu instrumentu neveidotu. Starptautisko cilvēktiesību dokumentu izstrāde prasa laiku, diskusiju un neatlaidību²⁶, taču bez šādu dokumentu izstrādes ir stipri ierobežotas iespējas pilnveidot starptautisko regulējumu.

Turklāt arī pats starptautiskā līguma izstrādes process un tā laikā veiktās diskusijas ir vērtība pati par sevi, pat ja noslēgumā konkrētais līgums netiek pieņemts. Tas ļauj starptautiskā līmenī mērķtiecīgi apspriest uzņēmējdarbības ietekmi uz cilvēktiesībām, izprast šķēršļus, ar ko saskaras cilvēktiesību upuri savu tiesību aizsardzībā, un apzināt iespējamus risinājumus.

²³ Ruggie J. Quo Vadis? Unsolicited Advice to Business and Human Rights Treaty Sponsors. 2014. Pieejams: https://www.ihrb.org/other/treaty-on-business-human-rights/quo-vadis-unsolicited-advice-to-business-and-human-rights-treaty-sponsors#_edn15 [aplūkots 15.03.2021.].

²⁴ De Schutter O. The United Nations human rights treaties system. In: International Human Rights Law: Cases, Materials, Commentary. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, pp. 791–854.

²⁵ Ruggie J. Quo Vadis? Unsolicited Advice to Business and Human Rights Treaty Sponsors. 2014.

²⁶ Skat., piemēram, Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas tapšanas vēsturi politiskā un filozofiskā kontekstā: Glendon M. A. A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights. New York: Random House, 2001; Washburn J. The Negotiation of the Rome Statute for the International Criminal Court and International Lawmaking in the 21st Century. Pace Int'l L. Rev., 1999, 11.

Visbeidzot, arī starptautiskā līguma izstrādes process nenozīmē, ka šobrīd plašu atzinību guvušie UNGP zaudē savu autoritāti. Gluži pretēji, starptautiska līguma izstrādes process pats par sevi jau ir norāde uz to, ka UNGP ietvertie principi ir pietiekami būtiski, lai tiem pēc būtības piešķirtu juridiski saistošu raksturu. Mehānismi, kā ANO cilvēktiesību un transnacionālo uzņēmumu darba grupa (*working group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises*), kuras mandātā ietilpst UNGP ieviešanas veicināšana, arvien turpina savu darbu, tādējādi jau šobrīd veicinot UNGP iesviešanas procesu un līdz ar to sagatavojot piemērotu kontekstu, kurā šāda starptautiskā līguma pieņemšana var būt iespējama.

2.3. Nepieciešamais valstu atbalsts starptautiska līguma pieņemšanai

Viena no bažām starptautiska līguma pieņemšanā ir valstu atbalsts. Profesora Dž. Ragija ieskatā, starptautiska līguma izstrādes process noslēgsies vienā no diviem veidiem. Proti, 1) līguma apspriešanas process ieviecas daudzu gadu garumā un vēlāk tiek pārtraukts; 2) līgums tiek izstrādāts, taču tas tiek ratificēts šaurā atsevišķu valstu lokā, kurām nav izšķirošas ietekmes uz transnacionālo uzņēmumu darbību.²⁷

Tomēr arī šāda iebilduma bezierunu akceptēšana nozīmētu ignorēt precedentus, piemēram, Starptautiskās Krimināltiesas izveidi²⁸, kuros starptautiski līgumi tiek pieņemti un atzīti, neskatoties uz sākotnējās vienprātības trūkumu. Apstākļi, ka sākotnēji šāda līguma izstrāde neguva vienbalsīgu atbalstu, nenozīmē, ka šāds atbalsts ar laiku netiks rasts, it sevišķi ņemot vērā pilsoniskās sabiedrības centienus šādu atbalstu veicināt.

Turklāt šāda līguma izstrādei varētu būt pozitīva ietekme arī gadījumā, ja valstis šādu līgumu tomēr neratificē. Piemēram, ja starptautiskais līgums ietver juridiski saistošu uzņēmumu pienākumu novērtēt ietekmi uz cilvēktiesībām, tad šādu pienākumu varētu izmantot, lai iztulkotu uzņēmumu rūpības pienākuma saturu katrā konkrētajā gadījumā.²⁹ Līdzīgi arī nacionālās cilvēktiesību institūcijas un nevalstiskais sektors varētu izstrādāt vadlīnijas uzņēmumiem, ietverot atsauces uz šādu pienākumu un tā saturu.

²⁷ Ruggie J. Life in the Global Public Domain: Response to Commentaries on the UN Guiding Principles and the Proposed Treaty on Business and Human Rights. 2015. Pieejams: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2554726> [aplūkots 15.03.2021.]; Ruggie J. Get Real, or We'll Get Nothing: Reflections on the First Session of the Intergovernmental Working Group on a Business & Human Rights Treaty. 2015. Pieejams: <https://www.business-humanrights.org/en/blog/get-real-or-well-get-nothing-reflections-on-the-first-session-of-the-intergovernmental-working-group-on-a-business-and-human-rights-treaty/> [aplūkots 15.03.2021.].

²⁸ Benedetti F., Washburn J. Drafting the International Criminal Court Treaty: Two Years to Rome and an Afterword on the Rome Diplomatic Conference. *Global Governance*, 1999, 5 (1); Washburn J. The Negotiation of the Rome Statute for the International Criminal Court and International Lawmaking in the 21st Century. *Pace Int'l L. Rev.*, 1999, 11.

²⁹ Cassel D. Outlining the Case for a Common Law Duty of Care of Business to Exercise Human Rights Due Diligence. *Business and Human Rights Journal*, 2016, 1 (2).

Kopsavilkums

1. Starptautisks instruments uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomā ir nepieciešams, lai nodrošinātu cilvēktiesību ievērošanu atbilstoši cilvēka cieņas principam, novērstu tos trūkumus, ko šobrīd nespēj novērst juridiski nesaistoši instrumenti, kā arī sekmētu cilvēktiesību standartu, uzņēmumu un valstu pienākumu konkretizāciju. Saistošs starptautisks līgums noteiktu vismaz minimālos standartus visām dalībvalstīm, tādējādi valstu risks zaudēt ārvalstu investīcijas tikai tā iemesla dēļ, ka to nacionālais regulējums paredz stingrākus nosacījumus uzņēmējdarbības regulācijā nekā to kaimiņvalstis, tiktu samazināts.
2. Argumenti par šāda starptautiska instrumenta pārlietu plašo tvērumu, iespējami ilgo izstrādes procesu un potenciāli zemo valstu atbalstu paši par sevi nav pietiekami, lai rastos pamatotas šaubas par tā nepieciešamību. Šie iebildumi ir vai nu vienlīdz aktuāli jebkura starptautiska līguma izstrādē, vai arī novēršami pašā izstrādes procesā.